

ХҮН АМЫН НАС, ХҮЙС, ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЭРСДЭЛД СУУРИЛСАН УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, ЭРТ ИЛРҮҮЛЭХ ҮЗЛЭГ, ШИНЖИЛГЭЭ, ОНОШИЛГООНЫ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Эрүүл мэндийн газар

ИЛРҮҮЛЭГ (SCREENING):

Эмгэг шинж тэмдэггүй, эрүүл гэж өөрсдийгөө тооцдог хүн амд урьдчилан сэргийлэх үзлэг, шинжилгээ, оношлогоо хийж эрсдэлт хүчин зүйл болон өвчин эмгэгийг илрүүлэх арга хэмжээ юм.

Масс илрүүлэг (Mass screening):

Хүн амыг бүхэлд нь хамарсан (тодорхой бүлгийг сонгохгүй) томоохон хэмжээний арга хэмжээ юм.

Сонгомол илрүүлэг (Selective Screening):

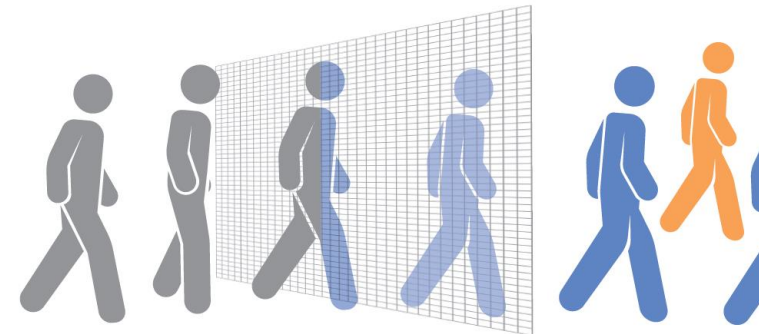
Нийт хүн амын дотроос өндөр эрсдэлт бүлгийг сонгон шинжилнэ.

Олон шаттай илрүүлэг (Multiphasic Screening):

Хоёр буюу түүнэс олон тестүүд ашиглан томоохон бүлэг хүмүүст хийдэг

Оппортунистик илрүүлэг (Opportunistic screening):

Иргэн эмнэлэгт өөр шалтгаанаар үзүүлэн шинжилгээ хийлгэж өвчин байгаа эсэхийг илрүүлэх арга юм.

Хяналт (Surveillance):

Урьдчилан сэргийлэхтэй ижил утгатай гэж ойлгогддог. Тодорхой өвчнөөр өвдсөн, өвчин дахих өндөр эрсдэлтэй хүмүүст хийгддэг урт хугацаатай, тасралтгүй явагддаг нарийн ажиглалт юм.

Тохиолдлын илрүүлэг (Case finding):

Өвчнийг илрүүлэн, өвчтөнийг эмчилгээнд оруулах үйл ажиллагаа. Гол зорилго нь илрээгүй байгаа эмчлэгдэх боломжтой өвчнийг илрүүлэх явдал юм.

Анхдагч урьдчилан сэргийлэлт (Primary prevention):

Өвчин тусахаас өмнө хийгдэх үйл ажиллагаа, тухайлбал, дархлаажуулалт орно.

ӨНӨӨГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ (2020 он)

МОНГОЛ ХҮНИЙ
ДУНДАЖ НАСЛАЛТ

66.7 нас
Дэлхийн дундаж 70.8

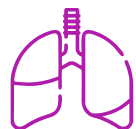

76.2 нас
Дэлхийн дундаж 75.6

Зөрөө: 9.5 жил

ЗГ-ын зорилт:
2024 онд 5 жил болгох

ТЭРГҮҮЛЭХ 5 ӨВЧЛӨЛ 10,000 хүн ам тутамд

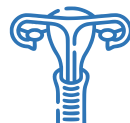
Амьсгалын
тогтолцоо

1116

Хоол боловсруулах
тогтолцоо

1492

Шээс бэлгийн
тогтолцоо

761

Зүрх судасны
тогтолцоо

903

Гэмтэл, хордлого ба
гадны шалтгаант

501

ТЭРГҮҮЛЭХ 5 НАС БАРАЛТЫН ШАЛТГААН 10,000 хүн ам тутамд

Зүрх судасны тогтолцоо

16

Хавдар

13

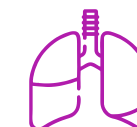
Гэмтэл, хордлого ба
гадны шалтгаант

9

Хоол боловсруулах
тогтолцоо

3

Амьсгалын
тогтолцоо

2

ХАЛДВАРТ БУС ӨВЧИН

Монгол Улсын:

Халдварт бус өвчнөөр өвчлөх ӨНДӨР ЭРСДЭЛТЭЙ

15-69 насны
иргэдийн

45-69 насны
иргэдийн

Эрэгтэйчүүд

1,5 дахин их

ХОРТ ХАВДАР

	<u>2010 он</u>	<u>2020 он</u>
Шинэ тохиолдол <i>100,000 хүн амд</i>	161.7	210.1 (+48.4)
Нас баралт <i>10,000 хүн амд</i>	12.4	13.2 (+0.8)

Оношлогдсоноос хойш **61%** нь
5 жилийн дотор **НАС БАРДАГ**

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДААТГАЛЫН ХАМРАГДАЛТ

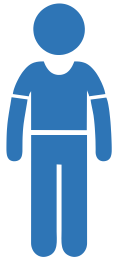

Монгол Улсын нийт хүн ам
3,357,542

Даатгалд хамрагдсан **91,4%**
3,068,793

228,749 /даатгалгүй/

Оюутан

Малчин
иргэд

Хувиараа
хөдөлмөр
эрхлэгч

Эмзэг бүлгийн
иргэд

Урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэгийн багц

Илрүүлэх өвчин эмгэг	Хийгдэх оношилгоо, шинжилгээ, үзлэг	Хаана хамрагдах
0-5 хүртэлх насны багц		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Хүүхдийн эрт үеийн илрүүлэг 2. Амны хөндийн эрүүл мэнд 	<p>Хүүхдийн насны онцлогт тохирсон эрт илрүүлэг үзлэг, эрсдэлийн үнэлгээ (эмчийн үзлэг, бие махбодийн хэмжилт, мэдрэхүйн эрхтний үзлэг/хараа, сонсгол/), сэтгэхүйн хөгжил, зан үйлийн эрүүл мэндийн үнэлгээ, зөвлөгөө)</p> <p>Амны хөндийн эрүүл мэндийн үзлэг, зөвлөгөө (шүдний үзлэг, гажгийн үнэлгээ, эрүүл ахуйн зөвлөгөө, шүд угаах аргачлал заах)</p>	<p>Анхан шатны эрүүл мэндийн байгууллага</p>
6-17 насны багц		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Хүүхдийн эрт үеийн илрүүлэг 2. Сүрьеэ, сэтгэц 3. Амны хөндийн эрүүл мэнд 	<p>Хүүхдийн насны онцлогт тохирсон эрт илрүүлэг үзлэг, эрсдэлийн үнэлгээ (эмчийн үзлэг, бие махбодийн хэмжилт, мэдрэхүйн эрхтний үзлэг/хараа, сонсгол/), сэтгэхүйн хөгжил, зан үйлийн эрүүл мэндийн үнэлгээ, зөвлөгөө)</p> <p>Сэтгэц, зан үйлийн эмгэг, сүрьеэгийн эрсдэлийн үнэлгээ</p> <p>Амны хөндийн эрүүл мэндийн үзлэг, зөвлөгөө (шүдний үзлэг, гажгийн үнэлгээ, эрүүл ахуйн зөвлөгөө, шүд угаах аргачлал заах)</p>	<p>Анхан шатны эрүүл мэндийн байгууллага</p>

18-30 насны багц

1.Халдварт өвчин 1.1 Бэлгийн замаар дамжих халдвар 1.2 Гепатитын В, С вирусын халдвар 1.3 Сүрьеэ 2. Халдварт бус өвчин 2.1 Зүрх, судасны эмгэг 2.2 Хоол боловсруулах замын эмгэг	Биохимийн шинжилгээ /холестерин, триглицерид, АСАТ, АЛАТ, шууд билирубин, амилаза, креатинин, мочевин/	Лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллага
	Цус, шээсний ерөнхий шинжилгээ	
	Тэмбүү илрүүлэх хурдавчилсан шинжилгээ	
	ХДХВ илрүүлэх хурдавчилсан	
	В, С вирусийн эсрэг бие илрүүлэх хурдавчилсан сорил	
	Зүрхний цахилгаан бичлэг	
	Цээжний рентген зураг	
	Эрсдэлийн үнэлгээ, эмчийн үзлэг, багцын дүгнэлт, зөвлөгөө	
	Эсийн шинжилгээ ПАП тест (эмэгтэй, 30 наснаас дээш 3 жилийн давтамжтай)	

31-45 насны багц

1. Халдварт өвчин 1.1 Бэлгийн замаар дамжих халдвар 1.2 Гепатитын В, С вирусын халдвар 1.3 Сүрьеэ 2. Халдварт бус өвчин 2.1 Зүрх, судасны эмгэг 2.2 Хоол боловсруулах замын эмгэг 2.3 Чихрийн шижин - II	Өлөн үеийн глюкоз	Лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллага
	Биохимийн шинжилгээ /холестерин, триглицерид, АСАТ, АЛАТ, шууд билирубин, амилаза, креатинин, мочевин/	
	Цус, шээсний ерөнхий шинжилгээ	
	Тэмбүү илрүүлэх хурдавчилсан шинжилгээ	
	ХДХВ илрүүлэх хурдавчилсан	
	В, С вирусийн эсрэг бие илрүүлэх хурдавчилсан сорил	
	Эсийн шинжилгээ ПАП тест (эмэгтэй, 30 наснаас дээш 3 жилийн давтамжтай)	

<p>2.4 Бамбайн эмгэг</p> <p>3. Хавдар</p> <p>3.1 Улаан хоолой, ходоод</p> <p>3.2 Умайн хүзүү</p> <p>3.3 Элэг</p> <p>3.4 Хөх</p>	Хэвлийн хэт авиа	<p>Лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллага</p>
	Бамбайн хэт авиа (40-с дээш насанд)	
	Хөхний хэт авиа (40-с дээш насанд)	
	Зүрхний цахилгаан бичлэг	
	Улаан хоолой, ходоодны дуран	
	Цээжний рентген зураг	
	Эрсдэлийн үнэлгээ, эмчийн үзлэг, багцын дүгнэлт зөвлөгөө	
46-60 насны багц		
<p>1.Халдварт бус өвчин</p> <p>1.1 Зүрх, судасны эмгэг</p> <p>1.2 Хоол боловсруулах замын эмгэг</p> <p>1.3 Уушигны эмгэг</p> <p>1.4 Чихрийн шижин-II</p> <p>1.5 Бамбайн эмгэг</p> <p>2. Хавдар</p> <p>2.1 Бүдүүн шулуун гэдэс</p> <p>2.2 Улаан хоолой, ходоод</p> <p>2.3 Элэг</p> <p>2.4 Хөх</p> <p>2.5 Умайн хүзүү</p> <p>2.6 Уушги</p>	Өлөн үеийн глюкоз	<p>Лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллага</p>
	Биохимийн шинжилгээ /холестерин, триглицерид, АСАТ, АЛАТ, шууд билирубин, амилаза, креатинин, мочевин/	
	Цус, шээсний ерөнхий шинжилгээ	
	Өтгөнд далд цус илрүүлэх шинжилгээ	
	В, С вирусын эсрэг бие илрүүлэх хурдавчилсан сорил	
	Эсийн шинжилгээ ПАП тест	
	Хэвлийн хэт авиа	
	Бамбайн хэт авиа	
	Хөхний хэт авиа	
	Зүрхний цахилгаан бичлэг	
	Улаан хоолой, ходоодны дуран	

	Цээжний рентген зураг	
	Эрсдэлийн үнэлгээ, эмчийн үзлэг, багцын дүгнэлт, зөвлөгөө	
61-с дээш насны багц		
1. Халдварт бус өвчин 1.1 Зүрх, судасны өвчин 1.2 Хоол боловсруулах замын эмгэг 1.3 Уушгины эмгэг 1.4 Чихрийн шижин-II 1.5 Бамбайн эмгэг 2. Хавдар 2.1 Бүдүүн шулуун гэдэс 2.2 Улаан хоолой, ходоод 2.3 Элэг 2.4 Хөх 2.5 Уушги	Өлөн үеийн глюкоз	Лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллага
	Биохимийн шинжилгээ /холестерин, триглицерид, АСАТ, АЛАТ, шууд билирубин, амилаза, креатинин, мочевины/	
	Цус, шээсний ерөнхий шинжилгээ	
	Өтгөнд далд цус илрүүлэх шинжилгээ	
	В, С вирусын эсрэг бие илрүүлэх хурдавчилсан сорил	
	Хэвлийн хэт авиа	
	Бамбайн хэт авиа	
	Хөхний хэт авиа	
	Зүрхний цахилгаан бичлэг	
	Улаан хоолой, ходоодны дуран	
	Цээжний рентген зураг	
	Эрсдэлийн үнэлгээ, эмчийн үзлэг, багцын дүгнэлт, зөвлөгөө	

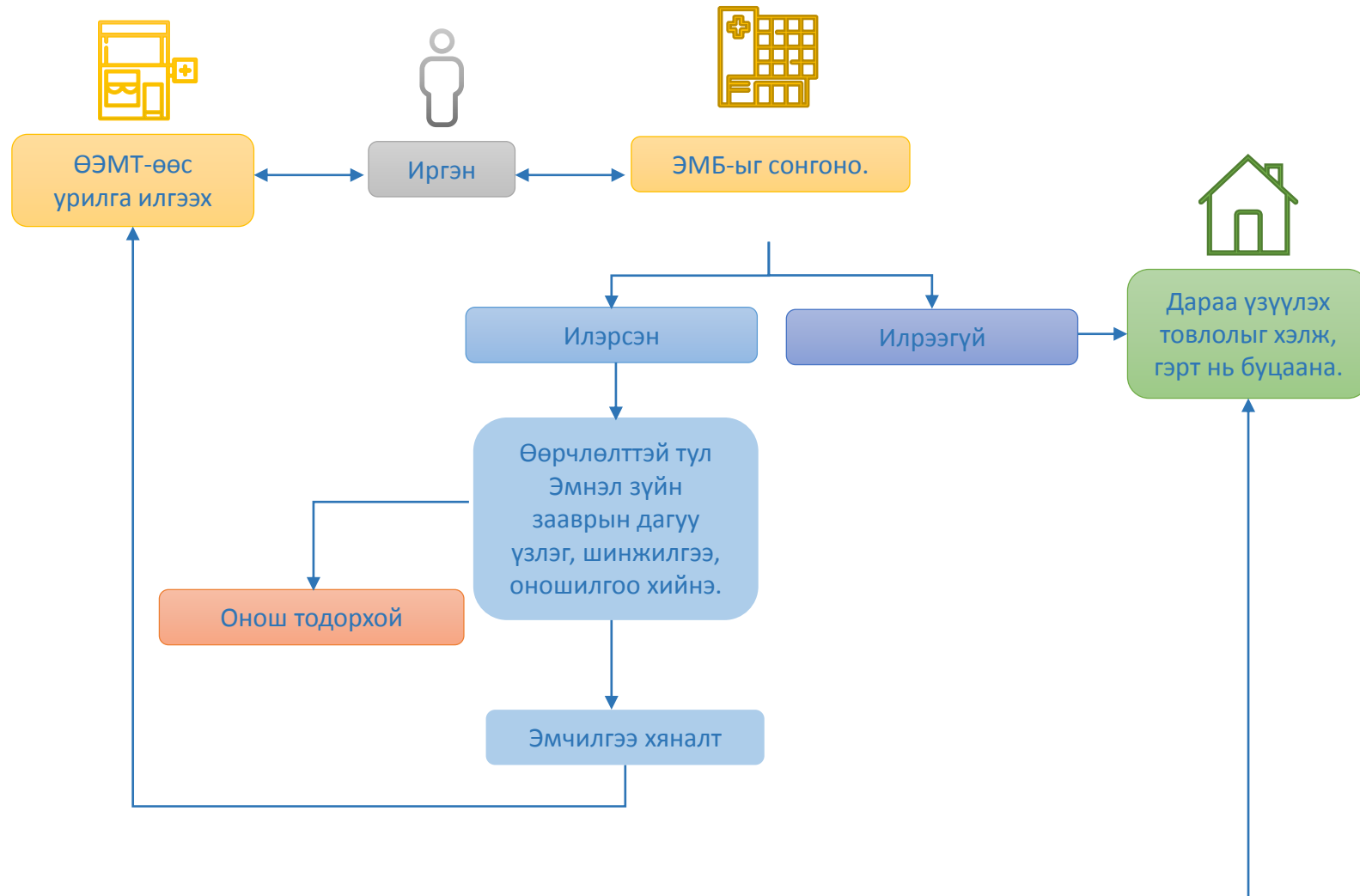
УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, ЭРТ ИЛРҮҮЛЭХ ҮЗЛЭГИЙН ҮРГЭЛЖЛЭХ ХУГАЦАА

**1 жилийн хугацаанд
үргэлжилнэ
(2022.05.01-
2023.04.30)
Нийт ажлын өдөр -
246 хоног**

№	Сар	Нийт хоног	Ажлын өдөр
1	2022 оны 5 сар	31	21
2	6 сар	30	21
3	7 сар	31	16
4	8 сар	31	23
5	9 сар	30	22
6	10 сар	31	21
7	11 сар	30	21
8	12 сар	31	21
9	2023 оны 1 сар	31	22
10	2 сар	28	16
11	3 сар	31	22
12	4 сар	30	20
Нийт	12 сар	365 хоног	246 өдөр

Урьдчилан сэргийлэлт эрт илрүүлгийн зураглал

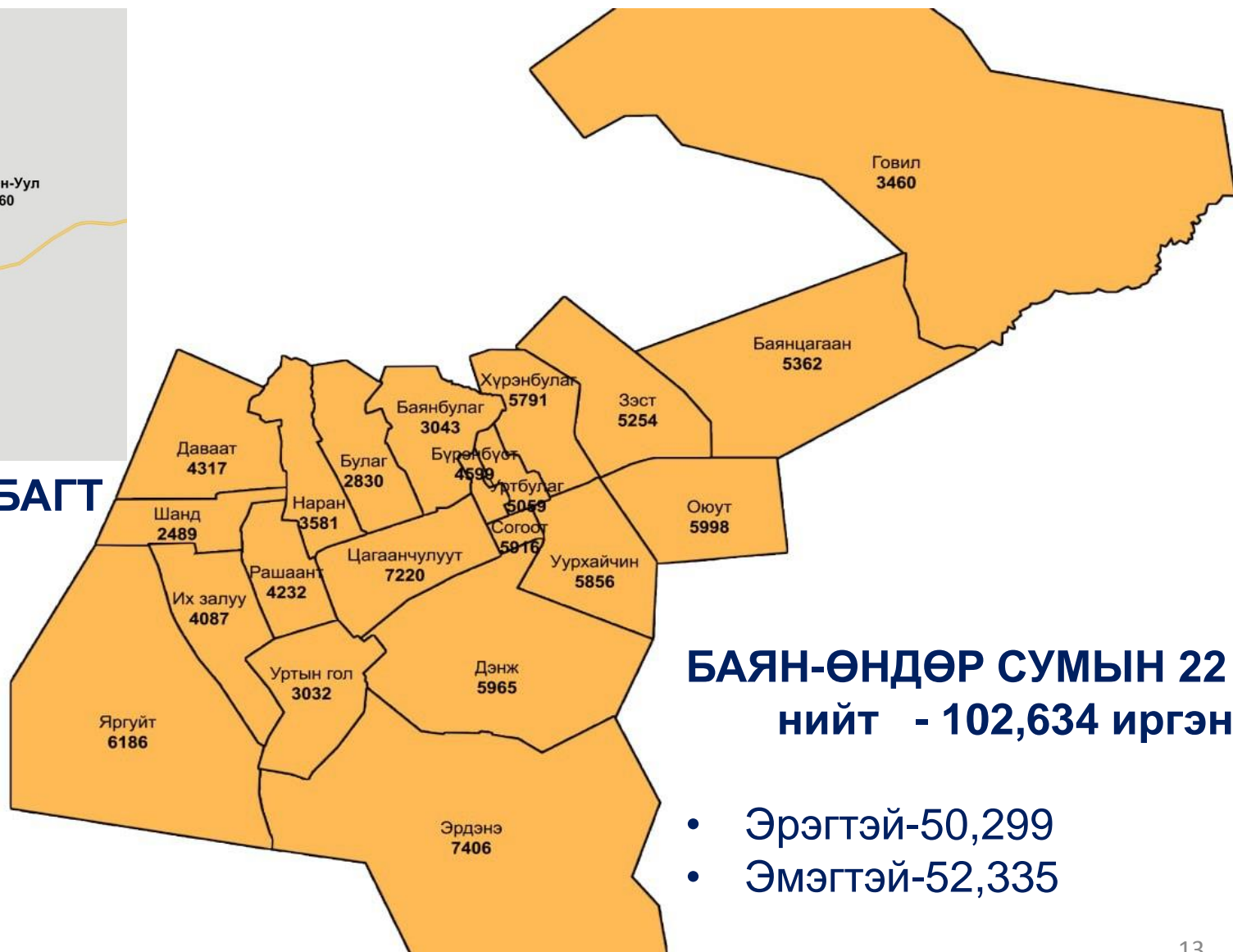
ОРХОН АЙМАГ НИЙТ 106,145 ХҮН АМТАЙ

/2021 оны 12 сарын байдлаар/

**ЖАРГАЛАНТ СУМЫН 3 БАГТ
нийт 3,511 иргэн**

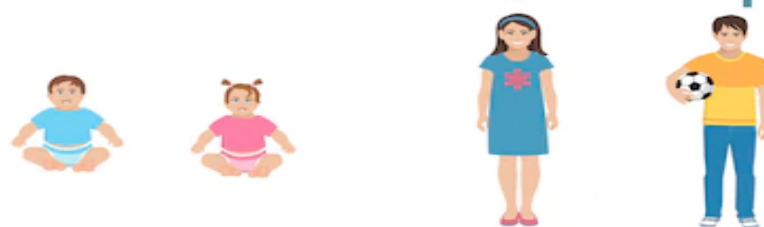
- Эрэгтэй-1,844
- Эмэгтэй-1,667

**БАЯН-ӨНДӨР СУМЫН 22 БАГ
нийт - 102,634 иргэн**

- Эрэгтэй-50,299
- Эмэгтэй-52,335

ОРХОН АЙМГИЙН ХҮН АМЫН УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, ЭРТ ИЛРҮҮЛЭХ ҮЗЛЭГИЙН НАСНЫ БАГЦЫН ТӨЛӨВЛӨЛТ

0-5 нас насанд-
14097
➤ Эрэгтэй-7232
➤ Эмэгтэй-6865

6-17 насанд-23375
➤ Эрэгтэй-11903
➤ Эмэгтэй-11472

Нийт 37,422

18-30 насанд- 18840
➤ Эрэгтэй-9567
➤ Эмэгтэй-9273

31-45 насанд-23886
➤ Эрэгтэй-11879
➤ Эмэгтэй-12007

46-60 насанд-18127
➤ Эрэгтэй-8258
➤ Эмэгтэй-9869

61-с дээш насанд-7820
➤ Эрэгтэй-3304
➤ Эмэгтэй-4516

Нийт 68,673

Эрт илрүүлэг хийх эрүүл мэндийн байгууллага

Хүүхдийн эрт илрүүлэг

Өрхийн эрүүл
мэндийн төв.

8

Сум, тосгоны
эрүүл
мэндийн төв

1

Насанд хүрэгчдийн эрт илрүүлэг.

БОЭТ-
ЭМДТөв

1

Эрдэнэт
Медикал

1

Баян-
Өндөр Мед

1

Эрдэнэт
сувилал

1

13

АНХАН ШАТЛАЛЫН ТҮВШИНД:

- Хүүхдийн 2 насны багцаар сум, өрхийн эрүүл мэндийн төвүүд нийт 37422 хүүхдийг эрт илрүүлэх үзлэгт хамруулна.

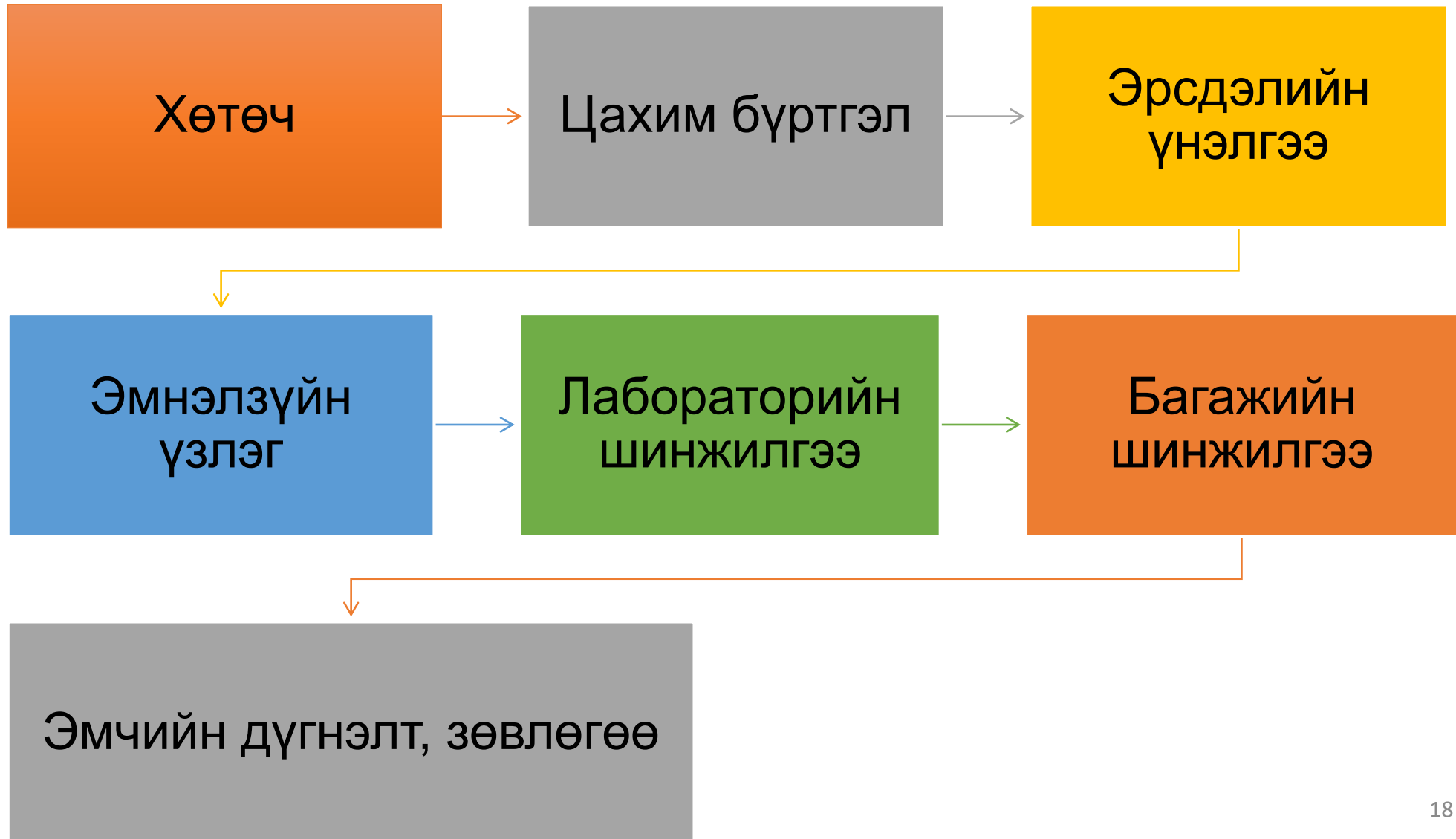

ЛАВЛАГАА ШАТЛАЛЫН ТҮВШИНД :

- Насанд хүрэгчдийн насны 4 багцаар 68,673 хүнийг товлолын дагуу хамруулна.
- Орхон аймагт одоогоор ЭМДТөв, Эрдэнэт медикал эмнэлгүүд лавлагаа шатлалын шаардлагыг хангаж байна.
- БаянӨндөрмед эмнэлэг нэмэгдэх боломжтой

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДЭМЖИХ ТӨВИЙН УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, ЭРТ ИЛРҮҮЛЭХ ҮЗЛЭГИЙН ӨРТӨӨЧИЛСӨН ЗУРАГЛАЛ

ДЭМБ

Өвчлөл, нас баралт буурна:

- Зүрх судасны өвчин, Чихрийн шижингийн 2-р хэв шинжийг **50%** ↓
- Хорт хавдрын нас баралтыг **35-60%** ↓

Эдийг засаг санхүүгийн үр ашигтай:

- Халдварт бус өвчинтэй тэмцэхэд зарцуулсан **1\$** болгон **7\$** үр өгөөж өгдөг.
- Сүрьеэтэй тэмцэх, сэргийлэх чиглэлээр зарцуулсан **1\$** болгон **43\$**-ын үр өгөөж өгдөг.

Нийгмийн эрүүл мэндийн бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлсэн бодит үр дүн:

	1992 он	2020 он	
	60.7	66.7	+ 6 жил
	64.9	76.2	+ 11.3 жил

Монгол улсад урьдчилан сэргийлэх эрт илрүүлгийг амжилттай хэрэгжүүлснээр:

- Монгол хүний дундаж наслалт уртсана
- Амьдралын чанар сайжирна

- Эмнэлгийн ачааллыг багасгана
- Хүртээмжийг сайжруулна

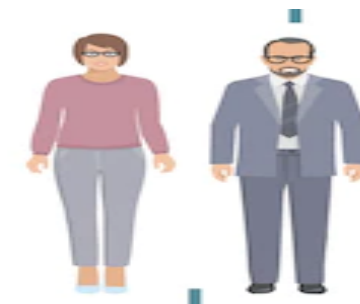

- Эмнэлгийн зардлыг бууруулна
- Эдийн засгийн ачааллыг багасгана

- BIG DATA
- Бодлогын бичиг баримтын суурь судалгаа болно

1. Иргэдийг “Эрт илрүүлэг” үзлэг, шинжилгээ, оношилгоонд хамрагдах боломжийг бүрдүүлж ажиллахыг өмчийн бүх хэлбэрийн аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын дарга, захирал нар анхаарах
2. Даатгуулагч нь эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлээ бүрэн төлж даатгуулсан байна. /2019 оноос хойш/
3. Иргэд харъяа өрхийн эрүүл мэндийн төвөөс урилга авсаны дараа урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдана
4. Иргэн өөрийн насны багцад заасан үзлэг шинжилгээнд бүрэн хамрагдах. /20 хоногт багтааж/

Орхон аймагт урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг 0-17 насны хүүхдийн багцаар эхлэж сум, өрхийн эрүүл мэндийн төвүүд нээлтээ хийлээ. Нээлтэд орон нутгийн удирдлагууд оролцож ард иргэдэдээ урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэгтээ идэвхитэй хамрагдахыг уриаллаа.

ЭРҮҮЛ
МЭНДИЙН ЯАМ

Урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэгт нийт 180 хүүхэд хамрагдлаа.

ЭРҮҮЛ МЭНД ҮНДЭСНИЙ БАЯЛАГ

УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ЭРТ ИЛРҮҮЛЭГ